

ارزیابی کیفی ظرفیت های گردشگری در توسعه روستایی مطالعه موردی: آهار - شهرستان شمیران*

دکتر سید رحیم مشیری

استاد گروه جغرافیا دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

دکتر مسعود مهدوی

استاد گروه جغرافیا دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

زهرا جلالی کله سر

دانش آموخته دوره کارشناسی ارشد جغرافیای روستایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

jalali.kalehsar@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۹۰/۱۰/۱۹

تاریخ دریافت: ۹۰/۱۰/۱۰

چکیده

گردشگری و توسعه روستایی به طور متقابل به یکدیگر وابسته اند. جاذبه های گردشگری (طبیعی و انسانی) توسعه توریسم می تواند آثاری مثبت و منفی بر روستایی داشته باشد. از این رو بررسی ارزیابی ظرفیت های گردشگری در توسعه روستایی باید به گونه ای باشد که با محیط سازگار باشد و به افت کیفیت آن نیانجامد، تا عامل اساسی در دستیابی به توسعه پایدار به حساب آید.

در این مقاله ارزیابی کیفی ظرفیت های گردشگری در توسعه روستایی را در بخش رودبار قصران به ویژه روستای آهار، از لحاظ بررسی قابلیت ها و پتانسیل های بالفعل و بالقوه گردشگری را در جهت توسعه روستایی، با استفاده از مدل برنامه ریزی و ارزیابی مورد بررسی قرار می دهیم.

واژه های کلیدی: ظرفیت، گردشگری، توسعه روستایی، ارزیابی، SWOT^۱

مقدمه

امروزه در کشورهای در حال توسعه و جهان سوم، مناطق روستایی با کارکرد سنتی چون کشاورزی، دامداری، ماهیگیری، از مناطق توسعه نیافته محسوب می شوند. که این عقب ماندگی بر می گردد به ضعف بنیه برنامه ریزی، در این گونه کشورها که نتایج زیان باری از جمله: مهاجرت، رشد انگلی شهرها، حاشیه نشینی و... را به همراه دارد، اما می توان با پرداختن به گردشگری و فعال کردن این صنعت در روستا با عنوان گردشگری روستایی، راهبردی

* این مقاله با راهنمایی استاد ارجمند جناب آقای دکتر سید رحیم مشیری و استاد دکتر مسعود مهدوی تهیه شده است.

^۱ S= strength ,W= weakness ,O= opportunit ,T= threat

برای توسعه روستاها در این گونه کشورها گامی در جهت توسعه برداشت، چرا که گردشگری می تواند، در کنار اقتصاد کشاورزی سنتی روستاها قرار گیرد و یک فرصت استثنائی برای احیای روستاها و اقتصاد آنها باشد. با توجه به این مطالب ضرورت دارد که برای توسعه گردشگری روستایی در کشور و استان لزوما بهره گیری از تمامی ظرفیت ها و پتانسیل ها و راهبردها با توجه به محیط زیست ویژه هر منطقه مورد توجه مسئولان و برنامه ریزان امر گردشگری باشد. که این ظرفیت ها و پتانسیل ها و شناسایی نقاط قوت و ضعف روستاها می تواند تأثیر سازنده ای در امر توسعه روستایی و گردشگری آن که در زمینه توسعه در این روستاها است داشته باشد. استفاده از مدل SWOT راهبردی است که می تواند یک الگوی صحیح پیش پای برنامه ریزان قرار دهد.

طرح مسئله

توسعه صنعت گردشگری بخصوص، گردشگری روستایی در ایران ضمن ایجاد اشتغال برای گروه های مختلف، رونق صنایع دستی روستا، حمل و نقل روستایی و در ضمن می توان منبع قابل توجهی جهت کسب درآمدهای ارزی و عاملی برای بازدارنده مقابل خروج ارز باشد. و باید از این صادرات نامرئی که در جهان معروف شده است برای توسعه روستاها استفاده کرد گردشگری می تواند نقش عمده ای در توانمند سازی مردم محلی و تنوع بخشی به رشد اقتصادی و ایجاد فرصت های اشتغال برای مردم روستاها در ارتباط با سایر بخش های اقتصادی ایفا کند. (شریف زاده، ۱۳۸۷: ۵۲)

گردشگری امروزه در چهارچوب طرح های آمایشی اعم از ملی، منطقه ای و محلی به عنوان یکی از ابزارها و مولفه های مهم توسعه و محرومیت زدایی به شمار می رود گردشگری که مهم ترین عوامل عمران ناحیه ای است. فعالیتی ارز آور و متعادل کننده است که موجب توسعه اقتصادی و اجتماعی در سطح منطقه ای شده و توزیع عادلانه درآمد و همچنین سطح اشتغال را به دنبال دارد. (شکوئی، ۱۳۵۴: ۱۲) با توجه به تعریف فوق لزوم مشارکت روستاییان و دولت و متخصصان برنامه ریز و همچنین نهادهای غیر دولتی هر کدام از این سه فاکتور (مشارکت روستائیان - دولت - نهادهای غیر دولتی) چگونه می توانند به کمک گردشگری روستایی در روستای آهار بیابند، موضوعی است که در ادامه روند این مقاله مورد بحث قرار خواهد گرفت. و استفاده از مدل SWOT که مدلی است برای ارائه نقاط قوت و ضعف که در نهایت منجر به ارائه راهبردها و راهکارهایی برای پیشبرد اهداف صحیح در گردشگری روستایی است.

اهمیت محور گردشگری در توسعه سرزمین و نیز جایگاه آن در برنامه ریزی ملی و سند چشم انداز ۲۰ ساله کشور و نیز عدم شناخت محدود مطالعه و ارزیابی پتانسیل های آن و تجربیات چندین ساله رفت و آمد به روستای مورد مطالعه و کار مستمر محقق را بر آن داشته که به شناخت این ظرفیت های بالفعل و بالقوه بپردازد و برای چالش های موجود در حد توان علمی ارائه طریق نماید.

امروزه صنعت عظیم توریسم بویژه توریسم داخلی جایگاه خاصی در اقتصاد کشورها دارد و نقش فعال و موثری در ارتقاء ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها، بخصوص در کشورهای رو به توسعه بازی می کند.

در این میان، کشور ایران با وجود جاذبه های فراوان طبیعی، فرهنگی و تاریخی، هنوز نتوانسته است جایگاه خود را به عنوان یک کشور پذیرنده گردشگر در بازار جهانی صنعت توریسم بیابد و همچنین این مسئله در زمینه توریسم داخلی و به خصوص توریسم روستایی صدق می کند، بنابراین می بایست با شناسایی حساب شده توانائی ها و پتانسیل های توریستی در نواحی مختلف کشور از جمله نواحی روستایی، اقدامات و برنامه های مفیدی جهت استفاده بهینه از این پتانسیل ها و همچنین توسعه و گسترش اثرات مثبت توریسم در این نواحی صورت گیرد. (معصومی: ۱۳۸۴: ۱۳).

یکی از این نواحی که دارای قابلیت زیادی برای گسترش توریسم می باشد، روستای آهار است، که در این تحقیق مورد توجه و بررسی قرار گرفته است. این روستا به همراه روستاهای اطراف یکی از گردشگاه های اطراف تهران و سایر شهرهای استان تهران می باشد که با وجود هوای سالم و جاذبه های طبیعی و کوهستانی زیبا، دارای قدرت جذب توریست در فصول مختلف سال می باشد.

سوال های تحقیق

این تحقیق، در پی پاسخگویی به سوالات زیر می باشد:
 آیا بررسی ارزیابی کیفی گردشگری در روستای مورد مطالعه، منجر به توسعه روستا شده است؟
 ظرفیت های گردشگری در روستای مورد مطالعه چیست؟

فرضیه های تحقیق

"فرضیه بیان نظری اثبات نشده است که باید با توجه به واقعیت های شناخته شده، به آزمون گذاشته شود. و فرد محقق در صدد اثبات یا رد فرضیات مطرح شده است. (پاپلی یزدی، ابراهیمی، ۱۳۸۷: ۲۰)
 به این ترتیب فرضیات تحقیق عبارتند از:
 ۱- به نظر میرسد رابطه تنگاتنگ بین رونق گردشگری و امکانات و قابلیت های مختلف روستای مورد مطالعه با توجه به ظرفیت سنجی وجود دارد.
 ۲- به نظر میرسد گسترش پدیده گردشگری در صورت فراهم شدن زمینه های مطلوب موجب توسعه روستای مورد مطالعه خواهد شد.

روش تحقیق

جهت دستیابی به اهداف تحقیق ابتدا از روش ترکیبی (روش پیمایشی و روش توصیفی تحلیلی) با ماهیت کاربردی استفاده شده که با بررسی منطقه مورد مطالعه و با توجه به آمار و اطلاعات به بررسی جاذبه ها، امکانات و خدمات گردشگری و در کل به وضعیت گردشگری روستایی در آهار و آثار آن بر توسعه روستاهای این استان پرداخته شده است سپس در مراحل بعدی مقاله با استفاده از مدل SWOT یک مدل تحلیلی و پیشنهادی است استفاده شده است که در ابتدا به بررسی وضع موجود و نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت ها پرداخته شده است و در ماهیت داخلی و خارجی منطقه در نهایت به ارائه راهبردها برای توسعه گردشگری روستایی ارائه شده است.

Swot: مدلی برای توسعه گردشگری روستایی

به منظور ارائه راهکارها و سیاست های توسعه روستایی از طریق گسترش گردشگری، شناخت عوامل چهارگانه (Swot) در دو بخش داخل و خارجی این مدل در جهت رفع ضعف ها و تهدیدها و بهبود و فرصت ها امری اجتناب ناپذیر تلقی می شود در این روش ابعاد پروژه از جنبه های اقتصادی فرهنگی، محیط زیست و خلاصه از هر نظر دیگر مورد توجه برنامه ریزان گردشگری است در Swot نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و محدودیت ها و منطقه یا پروژه مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد و با آگاهی کاملتری از واقعیت درباره تعیین بهترین سیاست ها و راهبردها تصمیم گیری می شود. (زاهدی، ۱۳۸۵: ۱۵۱)

برای ارائه بهترین راهکار گردشگری روستایی با توجه به روند مشارکت مردمی در امر گردشگری روستایی و توان بالای برنامه ریزی مدل Swot می تواند با بررسی عوامل داخلی و خارجی خود یک نمایی از واقعیت را به برنامه ریزان و متخصصان معرفی نماید و در نهایت با تدوین و ارزیابی منابع و محاسبه عملکرد گردشگری روستایی به اولویت بندی روستای نمونه گردشگری می پردازد.

موقعیت جغرافیای روستای آهار

روستای آهار یکی از روستاهای بخش رودبار قصران در شهرستان شمیران با طول جغرافیایی ۵۱ درجه و ۲۷ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۵ درجه و ۵۶ دقیقه و با ارتفاع ۲۱۱۸ متر از سطح دریا در مسیر جاده تهران-لشکرک به طرف فشم-قرار دارد. که در منتهی الیه جاده بعد از روستای باغ گل و ایگل که جزء حوزه نفوذی آهار است با فاصله ۲۸ کیلومتری از تهران و در ۱۰ کیلومتری فشم واقع است. (طرح هادی روستای آهار)

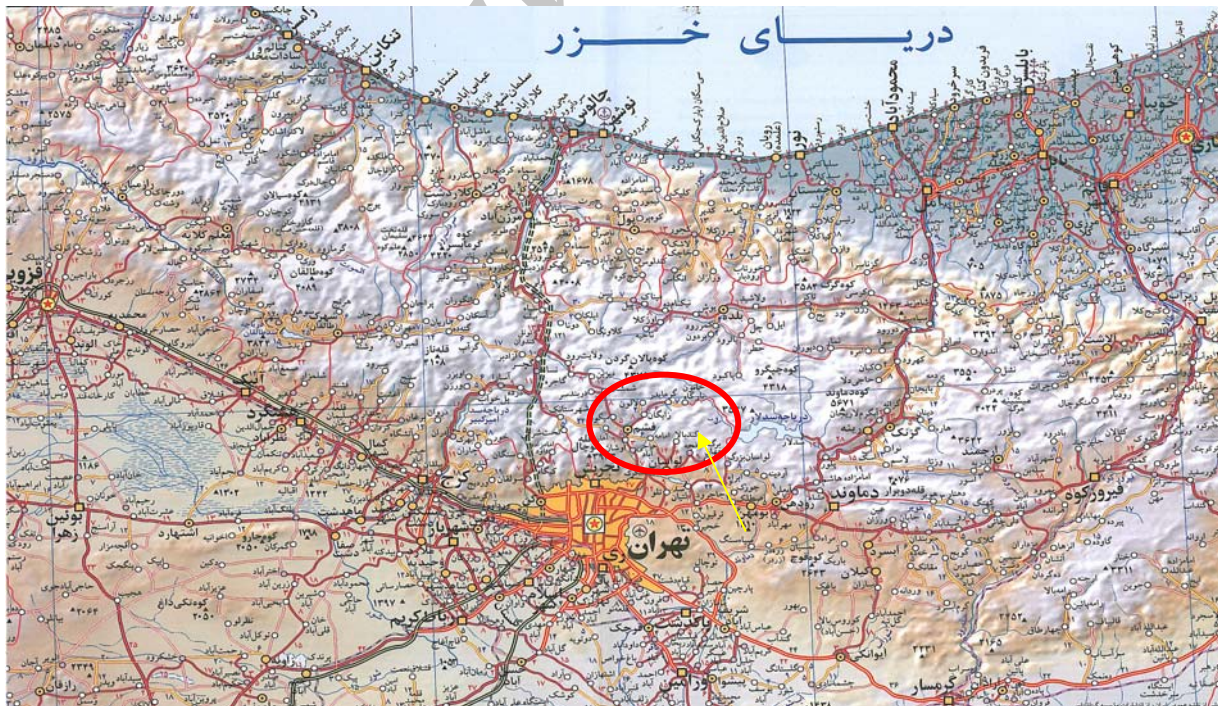
با وجود پتانسیل های متعدد در روستا برای توسعه گردشگری، محدودیت های فراوانی نیز در این روستا وجود دارد که از جمله مهمترین آنها می توان به عدم وجود تسهیلات و تجهیزات اقامتی و رفاهی و نا مشخص بودن و عدم تجهیز مراکز و مکان های توریستی و بالا رفتن هزینه ساخت تجهیزات به دلیل وجود ارتفاعات و بورس بازی زمین و ... اشاره نمود. بنابراین با عنایت به مطالب فوق می توان بیان نمود که برنامه ریزی قابل ملاحظه ای برای توسعه توریسم صورت نگرفته است. البته این نتیجه گیری بر اساس مشاهده از روستا صورت گرفته است. خانه های ویلایی زیبایی، توسط ساکنین ثروتمند تهرانی، در روستا ساخته شده است که اغلب آنها سکونت دائمی در شهر تهران دارند و از این خانه ها به عنوان خانه دوم در تعطیلات تابستانی و یا تعطیلات آخر هفته جهت گذران اوقات فراغت استفاده می کنند.

روستای آهار یکی از روستاهای منطقه شمالی شهر تهران و از موقعیت ویژه جغرافیایی برخوردار است که بواسطه نزدیکی به شهر تهران از استقبال جمعیت موقت برخوردار است. به ویژه اینکه در فصل زمستان برای فعالیت های ورزشی، افراد زیادی در تعطیلات آخر هفته به این منطقه می آیند که با برنامه ریزی مناسب، از امکانات موجود در منطقه می توان استفاده کرد و یا در فصل تابستان، به علت خنکی هوا و وجود هوای مطبوع مسافرین زیادی بویژه از تهران در تعطیلات تابستانی و یا تعطیلات آخر هفته برای گذران اوقات فراغت، به این منطقه مراجعه می

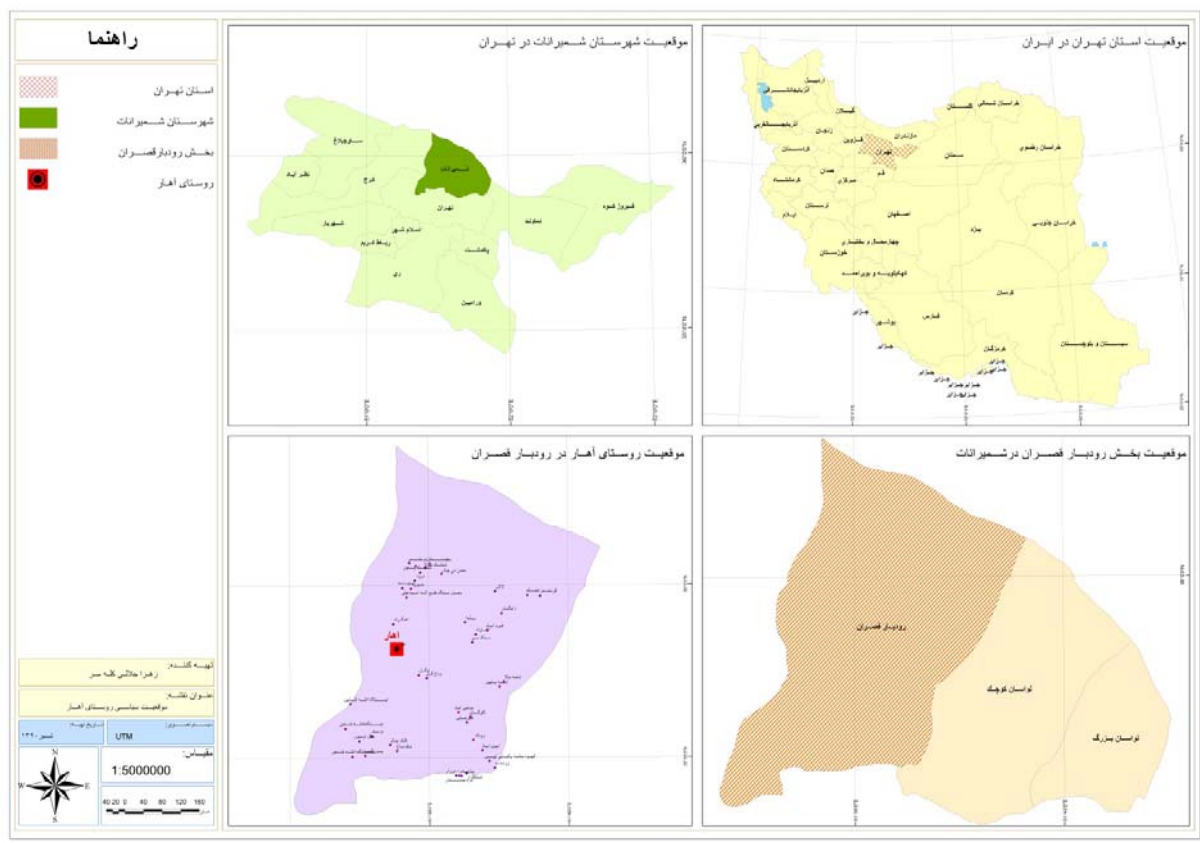
کند. با برنامه ریزی و ارائه تسهیلات می توان از پتانسیل موجود در منطقه نهایت استفاده را کرد که هم موجب درآمدزایی برای روستاییان می شود و هم نقش مهمی در توسعه روستایی دارد.

عکس شماره ۱: عکس هوایی بخش رودبار قصران و محدوده ی روستای مورد مطالعه منبع: Google Earth، ۱۳۹۰

نقشه شماره ۱: نقشه راه، روستای آهار منبع: اطلس شهرستان شمیران: ۱۳۸۱: ۱۲۴

نقشه شماره ۲): موقعیت سیاسی روستای آهار منبع: نقشه ۱: ۲۵۰۰۰۰ ایران تهیه و ترسیم: نگارنده

عکس شماره ۲): دورنمای روستای آهار از سمت شمال غربی منبع: نگارنده بهار ۱۳۹۰

یافته های تحقیق

جدول شماره ۱: خلاصه یافته های تحقیق ظرفیتهای گردشگری در توسعه روستایی - جامعه میزبان

خلاصه یافته های تحقیق ظرفیتهای گردشگری در توسعه روستای آهار (جامعه میزبان)		پرسشنامه	مصاحبه	ردیف	یافته ها
حجم جامعه آماری ۳۰ نفر بصورت سیستماتیک					
		مصادیغ		یافته های عمومی	
عدم وجود امکانات رفاهی و خدماتی و زیرساختی برای گردشگر	۴۳ درصد مرد	جنسیت	۱		
عدم نظارت و مدیریت سازمان یافته بر صنعت گردشگری	۳۵ درصد بین ۲۵-۳۵ سال	سن	۲		
عدم آگاهی و شناخت افراد از پیامدهای مثبت گردشگری	۳۶ درصد متاهل	تاهل	۳		
عدم همکاری گردشگران و تغییر چهره ی طبیعت	۳۵ درصد راهمایی	تحصیلات	۴		
وجود جمعیت شناور از ۲۰۰ نفر تا ۳۰۰۰ به دلیل بیلابنی بودن	۸۰ درصد باغداری	فعالیت اقتصادی	۵		
صدمات گردشگران به محصولات باغی	۴۷ درصد	مواقفین گردشگری	۶		
شلوغی و ازدحام که زندگی روزمره ساکنان محلی را با مشکل مواجه می کند	۴۹ درصد	قابلیت پذیرش گردشگر	۷		
گردشگری مذهبی و ورزشی، طبیعت گری، (وجود امام زاده های زیاد-قلل	۴۲ درصد	اثرات مثبت گردشگری	۸		
تشکیل کار گروه های تخصص مردمی و مسئولین در زمینه گردشگری در محل	۳۶ درصد	تعارضات قومی و فرهنگی بین میزبان و گردشگر	۹		
برنامه ریزی تورهای گردشگری با هماهنگی مسئولین روستا	۱۰۰ درصد	اطلاخ رسانی و تبلیغات جهت شناسایی روستا	۱۰		
آموزش روستاییان و گردشگران در زمینه گردشگری	۹۰ درصد	توجه به زیر ساخت ها برای جذب گردشگر	۱۱		
اهمیت دادن به روستاهای گردشگری پذیرد در برنامه های دولت	۸۱ درصد طبیعت	نوع گردشگری	۱۲		
ایجاد باز اچه های فصلی در فصل برداشت محصول و حمایت تعاونی ها از آن	۴۰ درصد	استقبال گردشگران از محصولات روستا	۱۳		

منبع: جمع آوری اطلاعات کمی و کیفی از پرسشنامه ها و مصاحبه ها برای مدل SWOT نگارنده

جدول شماره ۲: خلاصه یافته های تحقیق ظرفیتهای گردشگری در توسعه روستایی- جامعه گردشگران

ردیف	یافته ها	خلاصه یافته های تحقیق ظرفیت های گردشگری در توسعه روستایی آهار (جامعه گردشگران)	
		پرسشنامه	مصاحبه
حجم جامعه آماری ۲۰ نفر بصورت تصادفی			
۱	یافته های عمومی	جنسیت	۴۴ درصد مرد
۲		سن	۲۹ درصد بین ۲۵-۳۵ سال
۳		تاهل	۷۷ درصد متاهل
۴		تحصیلات	۵۵ درصد فوق دیپلم و لیسانس
۵		وضعیت شغلی گردشگران	۶۳ درصد در شغل آزاد
۶		متوسط درآمد ماهیانه گردشگران	۲۳ درصد بین ۳۰۰-۵۰۰ هزارتومان
۷	یافته های اختصاصی	ترکیب سفر	۴۰ درصد بیش از یکبار
۸		فصول بازدید	۴۰ درصد در فصل بهار
۹		میزان ساعت بازدید	۵۶ درصد بین ۸-۱۶ ساعت
۱۰		ایام بازدید	۴۰ درصد تعطیلات تابستان
۱۱		دلایل سفر به روستاها	۲۷ درصد جاذبه های ط ۱
۱۲		در صورت فراهم شدن اقامتگاه تمایل به صرف چه میزان هزینه	۵۵ درصد ۱۰ هزار تومان
۱۳		انوع وسیله نقلیه	۱۸ درصد شخصی
۱۴		نوع خدمات دهی مسئولین	۹ درصد
۱۵		وضعیت و امکانات و خدمات روستا	۹ درصد
۱۶		کیفیت واحد پذیرایی	۱۶ درصد
۱۷		امکانات روبه افزایش روستا در ساهای اخیر	۱۵ درصد
۱۸		جاذبه های فرهنگی-تاریخی	۶۰ درصد
۱۹		وضعیت زیست محیطی	۲۰ درصد
۲۰		وضعیت بهداشتی	۱۰ درصد
۲۱	برخورد فیزیکی با گردشگران	۴ درصد	
۲۲	بی تفاوتی بودن در ارتباط با گردشگران	۵۶ درصد	
۲۳	پذیرش و استقبال از گردشگران	۲۶ درصد	
۲۴	مشارکت در جذب گردشگران	۳۰ درصد	
۲۵	اثرات رفتاری گردشگران	۸۰ درصد	
۲۶	راهکارهای گسترش گردشگری از نظر گردشگران		
۲۷	اخذ ورودی	۳۰ درصد	
۲۸	توسعه ای ارتباطی	۳۱ درصد	
۲۹	ایجاد فضای ورزشی	۴۳ درصد	
۳۰	افزایش مرکز اذیه فروشی و مبهماندیز	۷۷ درصد	
۳۱	یکارگیری افراد آموزش دیده در خصوص گردشگری	۵۲ درصد	
۳۲	توسعه مرکز درمانی و بهداشتی	۸۰ درصد	

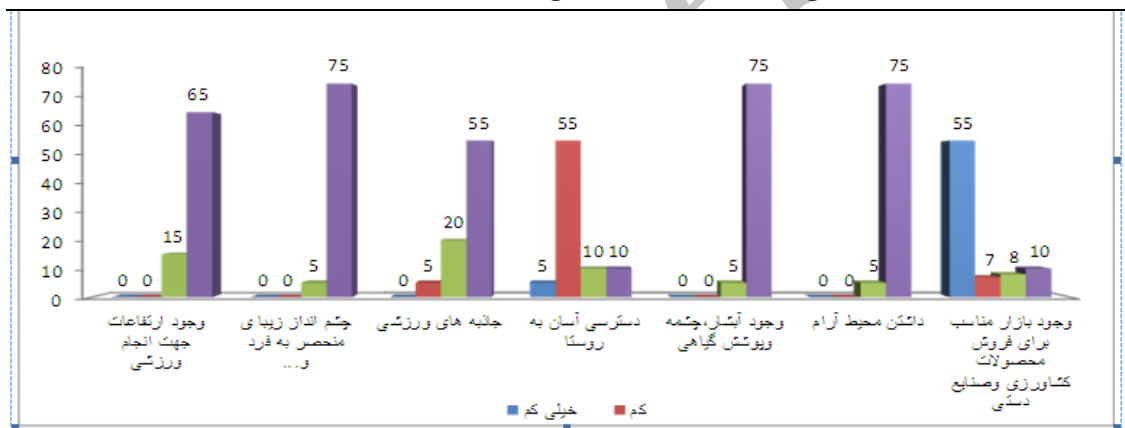

جدول شماره ۳: توزیع پاسخگویان موانع و ضعف عمده روستا - جامعه گردشگران

ردیف	شرح	پاسخگویان بر حسب موانع و ضعف عمده روستا								
		خیلی کم		کم		متوسط		خیلی زیاد		جمع
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱	وجود ارتفاعات جهت انجام ورزشی	۰	۰	۰	۰	۱۵	۱۸.۷۵	۶۵	۸۱.۲۵	۸۰
۲	چشم انداز زیبای منحصر به فرد ...	۰	۰	۰	۰	۵	۶.۲۵	۷۵	۹۳.۷۵	۸۰
۳	جاذبه های ورزشی	۰	۰	۵	۶.۲۵	۲۰	۲۵	۵۵	۶۸.۷۵	۸۰
۴	دسترسی آسان به روستا	۵	۶.۲۵	۵۵	۶۸.۷۵	۱۰	۱۲.۵	۱۰	۱۲.۵	۸۰
۵	وجود آبشار، چشمه و پوشش گیاهی	۰	۰	۰	۰	۵	۶.۲۵	۷۵	۹۳.۷۵	۸۰
۶	داشتن محیط آرام	۰	۰	۰	۰	۵	۶.۲۵	۷۵	۹۳.۷۵	۸۰
۷	وجود بازار مناسب برای فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی	۵۵	۶۸.۷۵	۷	۸.۷۵	۸	۱۰	۱۰	۱۲.۵	۸۰

منبع جمع آوری اطلاعات کمی و کیفی از یافته های تحقیق برای ارائه مدل SWOT، نگارنده

نمودار شماره ۱: توزیع پاسخگویان بر حسب موانع و ضعف عمده روستا - جامعه گردشگران

منبع جمع آوری اطلاعات کمی و کیفی از یافته های تحقیق برای ارائه مدل SWOT، نگارنده

نتایج یافته های مصاحبه از گردشگران در زمینه راهکارهای مناسب جهت توسعه روستا و اثر صنعت گردشگری در توسعه روستا (اشتغال زایی و افزایش در آمد پایدار) به قرار زیر می باشد:

۱- ایجاد بازارچه های فصلی در ورودی روستا و ایجاد نمایشگاهی از سنن و آداب و رسوم جهت ارائه محصولات روستا (رسم سمنو پزان در روستای آهار)

۲- تهیه بروشورهایی در زمینه معرفی و آشنایی روستا (تاریخچه و قدمت روستا، قوانین و مقررات گردشگری در روستا و...)

۳- تهیه نقشه هایی از مسیر گردشگری و توزیع آن توسط روستاییان بین گردشگران

۴- برنامه ریزی ملی - منطقه ای و محلی توسط سازمان های ذیربط و توجه به حفظ و نگهداری از منابع طبیعی و ارزش های روستا جهت توسعه پایدار.

۴- به کارگیری جوانان علاقمند بعنوان لیدر محلی و...

محدودیت ها و تنگناهای روستای آهار

مشخص نبودن جایگاه گردشگری در نظام برنامه ریزی کشور و عدم وجود یک سازمان مجزا که مسئولیت کلیه امور مربوط به گردشگری، از جمله برنامه ریزی و طرح ریزی جهت ایجاد و تجهیز گردشگری های جدید مطابق استانداردهای بین المللی، احیاء سازماندهی و توسعه گردشگری های موجود، حفاظت و نگهداری از مکان های گردشگری و متعاقب آن برنامه ریزی و طراحی جهت توسعه گردشگری در سطح کشور، جذب گردشگر، برگزاری تورهای گردشگری و خدمات دهی به گردشگران و... را بر عهده گیرد.

- ۱- کمبود شدید فضاهای گردشگری و عدم تناسب این اماکن با میزان جمعیت
- ۲- پایین بودن کمیت و کیفیت گردشگاه های محدوده ی مورد مطالعه و توزیع نامناسب جغرافیایی گردشگاه های موجود بدلیل کوهستانی بودن منطقه
- ۳- عدم مطالعه و شناخت از مکان های گردشگری موجود و عدم مطابقت آنها با نیازهای گردشگران که سبب عدم پاسخگویی به نیاز گردشگران با سلاقی و نیازهای مختلف می شود.
- ۴- عدم رعایت حریم ها، مخصوصا رودخانه ها سبب آلودگی آب، رودخانه ها شده است.
- ۵- ساخت و سازهای بی رویه و غیر اصولی با تراکم های زیاد که ویژگی های منحصر به فرد و کم نظیر طبیعی و زیست محیطی منطقه از جمله ارتفاعات و دره ها را از بین می برد.
- ۶- ضعف در آگاهی و فرهنگ گردشگری برخی از گردشگران و عدم اطلاع رسانی به موقع و مناسب سازمان های ذیربط جهت بهبود و ارتقاء بخشیدن به این تنگنا، سبب انهدام محیط زیست و طبیعت بکر منطقه می گردد.
- ۷- چرای بی رویه دام ها و عدم توجه به طرح های مرتعداری جهت حفظ گیاهان دارویی و کمیاب، باعث از بین رفتن پوشش گیاهی و فرسایش خاک که به تبع آن احتمال بروز سیلاب و تخریب را افزایش می دهد.
- ۸- بدلیل کوهستانی و مرتفع بودن روستا، حجم برف در فصل زمستان و عدم توجه کافی به حفظ و مرمت شبکه ارتباطی موجود در منطقه، سقوط بهمین در مسیر ارتباطی، استفاده کنندگان را تهدید می کند.
- ۹- عدم نظارت کافی و مستمر بر واحدهای پذیرای و اقامتی به لحاظ بهداشت و قیمت خدمات ارائه شده از سوی واحدهای گردشگران و مسافران.

۱۰- نبود پارکینگ های مناسب در فصل تابستان و در محورهای گردشگری.

- ۱۱- مداخله عناصر سودجو و زمین خوار در تصرف مناطق خارج از بافت و منابع ملی اعلام شده، جهت دستیابی به اهداف منفعت طلبانه خود و ضعف در برخوردهای قانونی با اینگونه عناصر که باعث تغییر و انهدام مکان های بکر طبیعی میشود و ساختمان های بلند مرتبه برج های جدید جایگزین طبیعت زیبای منطقه می شود.
- ۱۲- درآمد منطقه شهری تجربش که به لحاظ شهرداری جزء منطقه یک شهرداری کلانشهر تهران است و به لحاظ سیاسی جزء فرمانداری شمیران می باشد. هیچ نقشی در توسعه روستای مورد مطالعه ندارد. منطقه ای که بهترین های فراوانی را چه پیدا و چه نهان، در خود دارد و می تواند به قطب بزرگ گردشگری تبدیل شوند و در چهار فصل سال برای منطقه میلیون ها ارز آوری داشته باشد، لذا فرمانداری شهرستان نمی تواند چندان گام های مثبتی برای طرح، برنامه ریزی و اقدامات زیربنایی داشته باشد.

۱۳- عزیمت افراد زیاد از تهران و اطراف آن در روزهای پایانی هفته و ایام تعطیلات تهدیدی برای محیط زیست روستای آهار است. ولی باید با ارزیابی صحیح، ایجاد مکان های گردشگری و توسعه گردشگری این تهدیدها را به فرصت تبدیل کنیم.

ماتریس ارزیابی نقاط ضعف و قوت از عوامل داخلی طرفیت گردشگری در توسعه روستای مورد مطالعه

جدول شماره ۴: ماتریس ارزیابی نقاط ضعف و قوت از عوامل داخلی طرفیت گردشگری در توسعه روستایی

ردیف	عوامل	صورت	عوامل	نصرت	ضریب	نصرت نهایی
۱	نقاط قوت	اقتصادی	وجود اکوتوریسم منحصربه فرد جهت جذب گردشگر	۴	۰.۰۳	۰.۱۲
۲			وجود منابع طبیعی و معدنی	۴	۰.۰۲	۰.۰۸
۳			وجود مراکز علمی و دامداری	۴	۰.۰۳	۰.۱۲
۴			وجود بهانه های زیستی متنوع گیاهی و جانوری	۴	۰.۰۲	۰.۰۸
۵			وجود گارگاه های کوچک فلز کاری	۳	۰.۰۲	۰.۰۶
۶			وجود تولیدات کشاورزی (باغداری، پرورش گل، زنبورداری، آبی)	۴	۰.۰۲	۰.۰۸
۷			نزدیکی به قطب صنعتی تهران	۴	۰.۰۳	۰.۱۲
۸		امکانات بالفعل و بالقوه گردشگری برای جذب انواع گردشگری	۴	۰.۰۳	۰.۱۲	
۹		بکار گیری نیروهای نوجوان و جوان روستایی جهت راهنمایی گردشگران	۴	۰.۰۳	۰.۱۲	
۱۰		وجود ارتباطات اجتماعی	اجتماعی		۳	۰.۰۳
۱۱	وجود ارتباطات شهری و روستایی	۴		۰.۰۲	۰.۰۸	
۱۲	وجود روابط خویشاوندی و پابندی به اصول خانواده	۳		۰.۰۳	۰.۰۹	
۱۳	نوع دوستی و کمک به یکدیگر در سختی ها و مشکلات	۳		۰.۰۳	۰.۰۹	
۱۴	آگاه بودن روستاییان به توانایی های روستا برای جذب گردشگران	۴		۰.۰۳	۰.۱۲	
۱۵	فرهنگی	تعلقات مذهبی - ملی	۴	۰.۰۳	۰.۱۲	
۱۶		همکاری فرهنگی و محلی برای مناسب	۴	۰.۰۳	۰.۱۲	
۱۷		ارتقاء فرهنگ اجتماعی	۴	۰.۰۳	۰.۱۲	
۱۸	نقاط ضعف	اقتصادی	وجود تنگنا به دلیل کوهستانی	۹	۰.۰۲	۰.۱۸
۱۹			محدودیت زمین های کشاورزی	۲	۰.۰۲	۰.۰۴
۲۰			اقلیم سرد کوهستانی	۹	۰.۰۲	۰.۱۸
۲۱			افزایش قیمت زمین، ساخت و ساز های بی رویه	۲	۰.۰۳	۰.۰۶
۲۲			نامناسب بودن امکانات و خدمات جهت جذب گردشگر	۲	۰.۰۳	۰.۰۶
۲۳		عدم سرمایه گذاری و برنامه ریزی جهت توسعه گردشگری	۲	۰.۰۳	۰.۰۶	
۲۴		درآمد های فصلی و غیر مکنفی	۲	۰.۰۳	۰.۰۶	
۲۵		عدم وجود امکانات رفاهی	۲	۰.۰۳	۰.۰۶	
۲۶		پایین بودن نرخ رشد جمعیت به تبع آن دریافت امکانات کمتر	۲	۰.۰۲	۰.۰۴	
۲۷		تمطبی مدارس به دلیل تعداد کم دانش آموزان،	۹	۰.۰۲	۰.۱۸	
۲۸	اجتماعی	کمبود وسایله نقلیه به دلیل کمبود مسافر، صرف وقت و هزینه بالا	۲	۰.۰۲	۰.۰۴	
۲۹		توزیع نامناسب گردشگران،	۲	۰.۰۳	۰.۰۶	
۳۰		تعارض میان میزبان و میهمان	۲	۰.۰۳	۰.۰۶	
۳۱		مهاجرت نیروی کار به روستاهای اطراف و یا شهر تهران	۹	۰.۰۲	۰.۱۸	
۳۲		عدم رغبت به زندگی روستا	۹	۰.۰۳	۰.۲۷	
۳۳	فرهنگی	تهیه سوخت به خصوص در فصل سرما	۲	۰.۰۳	۰.۰۶	
۳۴		تنبیر بافت روستا به دلیل ویلا سازی	۲	۰.۰۲	۰.۰۴	
۳۵		خالی شدن روستاها از جمعیت	۲	۰.۰۳	۰.۰۶	
۳۶		فرهنگ مصرف گرایی	۲	۰.۰۲	۰.۰۴	
۳۷	بی تفاوتی در ارتباط با ورود گردشگران به دلیل آسیب رساندن	۲	۰.۰۳	۰.۰۶		
۳۸	جمع		۹۹	۱	۲.۷۲	

منبع: جمع آوری اطلاعات از خلاصه یافته ها - نگارنده

ماتریس ارزیابی نقاط فرصت و تهدید ناشی از عوامل بیرونی ظرفیت گردشگری در توسعه روستای مورد مطالعه

جدول شماره ۵: ماتریس ارزیابی نقاط فرصت و تهدید ناشی از عوامل بیرونی ظرفیت گردشگری در توسعه روستای مورد مطالعه

ردیف	عامل	صورت	عوامل	نصره	ضریب	نصره نهایی
۱	نقاط فرصت ها	اقتصادی	امکان بهره برداری بهینه و بیشتر از گیاهان دارویی و صنعتی	۳	۰.۰۲	۰.۰۶
۲			امکان توسعه گردشگری آموزشی	۴	۰.۰۳	۰.۰۱۲
۳			امکان سرمایه گذاری بخش دولتی و خصوصی	۴	۰.۰۲	۰.۰۸
۴			ایجاد اشتغال و جذب نیروی جوانان در گردشگری	۴	۰.۰۳	۰.۰۱۲
۵			امکان توسعه گارگاه های کوچک فلز کاری	۳	۰.۰۱	۰.۰۳
۶			بهره برداری از تولیدات کشاورزی (باغداری، پرورش گل، زنبورداری، آبی	۴	۰.۰۳	۰.۰۱۲
۷			نزدیکی به قطب صنعتی تهران	۴	۰.۰۳	۰.۰۱۲
۸			امکانات بافرمل و بالقوه گردشگری برای جذب انواع گردشگری	۴	۰.۰۳	۰.۰۱۲
۹			افزایش انگیزه سفر و مسافرت	۳	۰.۰۳	۰.۰۹
۱۰	اجتماعی	اجتماعی	افزایش ارتباطات اجتماعی و حسن همکاری بین افراد محلی	۳	۰.۰۲	۰.۰۶
۱۱			گسترش ارتباطات شهری و روستایی	۴	۰.۰۳	۰.۰۱۲
۱۲			افزایش سطح آگاهی و آموزش جهت جذب گردشگری	۳	۰.۰۳	۰.۰۹
۱۵			افزایش جذب گردشگری مذهبی	۴	۰.۰۳	۰.۰۱۲
۱۶	آگاه بودن روستاییان به توانایی های روستای برای جذب گردشگران	۴	۰.۰۳	۰.۰۱۲		
۱۷	فرهنگی	فرهنگی	تعلقات مذهبی - ملی	۳	۰.۰۳	۰.۰۹
۱۸			همکاری فرهنگی و محلی برای مناسبیت	۳	۰.۰۲	۰.۰۶
۱۹			ارتقاء فرهنگ اجتماعی، جذب گردشگر	۴	۰.۰۳	۰.۰۱۲
۲۰	تهدید ها	اقتصادی	اثرات منفی گردشگری بر محیط زیست	۲	۰.۰۳	۰.۰۶
۲۱			محدودیت زمین های کشاورزی	۲	۰.۰۲	۰.۰۴
۲۲			عدم توجه به برنامه ریزی جدی توسعه گردشگری	۲	۰.۰۳	۰.۰۶
۲۳			افزایش قیمت زمین، ساخت و ساز های بی رویه	۲	۰.۰۲	۰.۰۴
۲۴			نامناسب بودن امکانات و خدمات جهت جذب گردشگر	۲	۰.۰۳	۰.۰۶
۲۵		عدم سرمایه گذاری و برنامه ریزی جهت توسعه گردشگری	۲	۰.۰۳	۰.۰۶	
۲۶		درآمد های فصلی و غیر مکنفی	۲	۰.۰۳	۰.۰۶	
۲۷		عدم وجود امکانات رفاهی	۲	۰.۰۳	۰.۰۶	
۲۸		پایین بودن نرخ رشد جمعیت به تبع آن دریافت امکانات کمتر	۲	۰.۰۲	۰.۰۴	
۲۹		تمطیلی مدارس به دلیل تعداد کم دانش آموزان،	۱	۰.۰۱	۰.۰۱	
۳۰	اجتماعی	اجتماعی	کمبود وسیله نقلیه به دلیل کمبود مسافر، صرف وقت و هزینه بالا	۲	۰.۰۳	۰.۰۶
۳۱			توزیع نامناسب گردشگران،	۲	۰.۰۲	۰.۰۴
۳۲			تعارض میان میزبان و میهمان	۲	۰.۰۲	۰.۰۴
۳۳			مهاجرت نیروی کار به روستاهای اطراف و یا شهر تهران	۱	۰.۰۲	۰.۰۲
۳۴			عدم رغبت به زندگی روستا	۱	۰.۰۲	۰.۰۲
۳۵	فرهنگی	فرهنگی	تهیه سوخت به خصوص در فصل سرما	۲	۰.۰۲	۰.۰۴
۳۶			تغییر بافت روستا به دلیل ویلا سازی	۲	۰.۰۲	۰.۰۴
۳۷			از بین رفتن فرهنگ بومی و سنتی	۲	۰.۰۲	۰.۰۴
۳۸			تغییر الگو های زندگی	۲	۰.۰۲	۰.۰۴
۳۹			بی تفاوتی در ارتباط با ورود گردشگران به دلیل آسیب رساندن	۲	۰.۰۳	۰.۰۶
	جمع		جمع	۹۸	۱	۴.۷۱

منبع: جمع آوری اطلاعات از خلاصه یافته ها- نگارنده

چنانچه از تحلیل جداول فوق بر می آید امتیاز حاصله از ارزیابی داخلی (نقاط قوت و ضعف) برابر با ۲/۷۴ است، با توجه به مطالب ارائه شده عدد کمتر از ۲/۵ بیانگر ضعف داخلی سیستم است و بین ۲/۵ تا ۴ بیانگر قوت داخلی و فرصت خارجی است. لذا عدد ۲/۷۱ نیز بیانگر قوت داخلی سیستم بوده و می تواند از عوامل موثر در موفقیت ظرفیت های گردشگری در جهت توسعه روستایی به حساب آید و اثرات مثبت اقتصادی- اجتماعی را در پی داشته باشد.

تجزیه و تحلیل یافته ها با مدل تجزیه و تحلیل SWOT

تجزیه و تحلیل SWOT اصطلاحی است که برای شناسایی نقاط قوت و ضعف داخلی و فرصت و تهدیدهای خارجی که یک سیستم با آن روبرو است به کار برده می شود. منطبق رویکرد مذکور این است که راهبرد اثر بخش باید قوت ها و فرصت های سیستم را به حداکثر برساند، ضعف ها و تهدیدها را به حداقل برساند. این منطق اگر درست به کار گرفته شود نتایج بسیار خوبی برای انتخاب و طراحی یک راهبرد اثر بخش خواهد داشت. (حکمت نیا، موسوی، ۱۳۸۵: ۲۹۳)

برای تهیه ماتریس بر اساس موضوع مورد مطالعه ابتدا فهرستی از نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت ها و تهدیدها به شرح جدول شماره ۴ تعیین گردید سپس نقاط قوت و ضعف به عنوان عوامل داخلی و فرصت ها و تهدیدها به عنوان عوامل خارجی جهت تعیین راهبرد مورد بررسی قرار گرفتند. (مهدوی حاجیلویی، جزوه درسی: ۱۳۸۹)

در تهیه ماتریس عوامل داخلی و خارجی با توجه به مشاهدات و مطالعات میدانی و بر اساس نتایج جدول شماره ۵ برای هر یک از ماتریس ها پنج مرحله زیر انجام گرفته است.

- ۱- بررسی عوامل و فهرست کردن آنها
- ۲- وزن دهی (ضریب) به عوامل فهرست شده از صفر تا یک
- ۳- رتبه دادن، رتبه بین عدد بین ۱ و ۴ مطرح است که جهت نقاط قوت و فرصت ها رتبه ۳ و ۴ و نقاط ضعف و تهدیدها رتبه ۱ و ۲ در نظر گرفته شده است.
- ۴- ضریب هر عامل در رتبه مربوطه ضرب شده تا نمره نهایی بدست آید.
- ۵- از مجموعه نمره های نهایی متعلق به هر یک از عوامل، مجموع نمره های عوامل داخلی یا خارجی تعیین می شود. (جدول شماره ۶)

از مجموعه نمره های نهایی ماتریس، عدد بین ۱ تا ۲/۵ نشان دهنده ضعف داخلی و تهدید خارجی و عدد بین ۲/۵ تا ۴ بیانگر قوت و فرصت خارجی است که قرار گرفتن در هر یک از خانه های ماتریس داخلی و خارجی ۴ خانه ای مفاهیم استراتژیک خاصی دارد. (مهدوی حاجیلویی، جزوه درسی: ۱۳۸۹)

نتایج حاصل از ماتریس ارزیابی نقاط فرصت و تهدید ناشی از عوامل بیرونی در ظرفیت گردشگری در توسعه روستایی نشان دهنده امتیاز ۲/۷۱ است که عدد کمتر از ۲/۵ نشانگر شرایط نسبتاً نامطلوب و بیشتر از ۲/۵ بیانگر فرصت خارجی است. نتایج نشان می دهد که فرصت های خارجی در مبحث ظرفیت گردشگری در توسعه روستایی تا حدوی زیاد بوده و وضعیت نسبتاً مطلوب را نشان می دهد. در نتیجه این موضوع هم از لحاظ عوامل

داخلی و هم از لحاظ عوامل خارجی در تحلیل SWOT از وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار بوده برای رسیدن به شرایط ایده آل نیازمند استراتژی های خاص خود است.

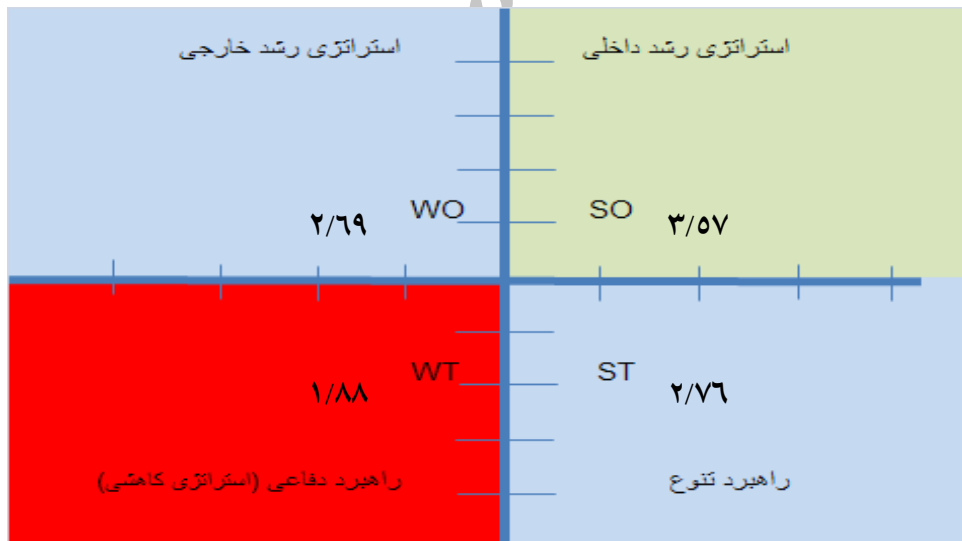
نتایج ارزیابی ظرفیت های گردشگری در توسعه روستای مورد مطالعه از ابعاد چهارگانه تجزیه و تحلیل SWOT

جدول شماره ۶: ترکیب عوامل داخلی و خارجی ظرفیتهای گردشگری در توسعه روستاهای آهار

عوامل داخلی		عوامل خارجی	
قوت (S)	ضعف (W)	فرصت (O)	تهدید (T)
۱/۸۱	۰/۹۳	۱/۷۶	۰/۹۵
مجموع ترکیب عوامل			
SO	WT	ST	WO
۳/۵۷	۱/۸۸	۲/۷۶	۲/۶۹

منبع: جمع آوری اطلاعات از خلاصه یافته ها- نگارنده

نمودار شماره ۲: ابعاد چهارگانه تجزیه و تحلیل SWOT ظرفیت های گردشگری در توسعه روستای مورد مطالعه

منبع: جمع آوری اطلاعات از خلاصه یافته ها- نگارنده

با توجه به جدول و نمودار ترکیب عوامل داخلی و خارجی، ابعاد چهارگانه تجزیه و تحلیل SWOT در خصوص ظرفیت های گردشگری در توسعه روستایی حاکی از آن است که مجموع ترکیب عوامل عدد ۳/۵۷ نشان دهنده آن که است محدودی مورد مطالعه دارای فرصت های خارجی بالایی است و باید از استراتژی های خاص در راستای تقویت ظرفیت های گردشگری برای توسعه نواحی روستای گام برداشت.

جدول شماره ۷- نظام تحلیل راهبردها و استراتژیهای ظرفیت سنجی در توسعه روستای آهار

موضوع	ظرفیت های گردشگری در توسعه روستایی	موضوع	ظرفیت های گردشگری در توسعه روستایی
استراتژی نقاط قوت (SO)	استراتژی رشد خارجی (WO)	۱- تأکید بر توسعه طبیعی و اکوتوریسم	۱- بازیگری نوع و نحوه برنامه ریزی و حمایت های دولتی از نواحی گردشگری
		۲- بهره گیری بهینه و هافسداد از افزایش انگیزه در شهرنشینان در جهت استفاده ۳- سوئز از جاذبه های طبیعی و انسانی	۲- بازیگری به نحوه توزیع تسهیلات و خدمات گردشگری و سایر خدمات در سطح روستا
		۳- شناسایی و توسعه جاذبه ها و امکانات برپایه رقابت با سایر مناطق رقیب	۳- بازیگری قوانین و مقررات ارضی زمین کشاورزی و مسکونی به منظور بهره برداری و گران شدن زمین
		۴- استفاده از نیروهای متخصص به منظور ایجاد شکل ها	
		۵- ایجاد هماهنگی مابین نهادها و بخش های مرتبط به گردشگری به منظور یک پارچه سازی آن	۴- بازیگری به نوع و نحوه استفاده از مشارکتی مردم به منظور توسعه و تجربه روستاها و آشنایی کاره به مردم محلی
		۶- تمرکز عمده فعالیت های گردشگری با استفاده از جاذبه های گردشگری ط	
استراتژی متنوع (ST)	استراتژی کاهش (رهبردهای دفاعی) (WT)	۱- تنوع بخشی به فعالیت ها و امکانات و خدمات و خدمات گردشگری به منظور بکارگیری طیف گسترده ای از مردم و همچنین جلب رضایت گردشگران	۱- برگزاری مسابقات ورزشی های توسعه سرمایه گذاری صنعت گردشگری و سایر روستایی به وسیله شورای شهر رویدادها و تورها و سایر نهاد و متولیان مرتبط و دعوت افراد سرمایه گذاران مختلف
		۲- توسعه و گسترش گردشگری کشاورزی به منظور بهره برداری از مظاهر باغ ها فضای سبز روستایی در جهت کسب در آمد و ایجاد اشتغال	۲- زنده سازی و نشوون بردن مردم به توسعه و تجهیز روستاها از نظر زیر ساختها، تسهیلات و تجهیزات با حمایت های دولتی
		۳- تنوع بخشی به برنامه های تبلیغاتی به منظور معرفی جاذبه ها و فراوری	۳- آموزش و اطلاع رسانی به مردم در نحوه برخورد با گردشگران همچنین آموزش به گردشگران
		۴- ظرفیت پذیری و تنبیل حد مطلوب تراکم جمعیت در بهره گیری اصولی از جاذبه ها مراکز و مکان های تفریحی در روستاها مورد مطالعه	۴- تدوین قوانین ویژه به منظور استفاده بهینه از جاذبه های فراوری و خدمات گردشگری، روستا برای گردشگران جهت جلوگیری از تخریب و از بین جاذبه ها

منبع: جمع آوری اطلاعات از خلاصه یافته ها- نگارنده

آزمون فرضیه ها

امروزه توسعه گردشگری در مقاصد عمده گردشگر پذیر بویژه در کشورهای در حال توسعه باعث تخریب بسیار از منابع مقصد شده است که این امر در طولانی مدت باعث کاهش جذابیت آن مقصد برای گردشگران شده و ایجاد زمینه های نارضایت در جوامع میزبان از نظر توسعه گردشگری خواهد شد و در راستای توسعه پایدار گردشگری و اجتناب از به هدر رفتن ویژگی های محیط انسانی و طبیعی مقاصد گردشگری مفهوم ظرفیت سنجی گردشگری به عنوان یکی از ابزارهای مدیریت گردشگری جوامع میزبان از بطن مفاهیم توسعه پایدار گردشگری مطرح و سرعت تبدیل به یکی از موضع های بسیار در برنامه ریزی سایت های گردشگری گردیده... این مقاصد تفاوت مهمی که با سایر مقاصد گردشگری داشته رونق کسب و کار و زندگی و وجود کاربری های مختلف روستایی در آن است که شکل توسعه گردشگری را در آن متفاوت می سازد و الزامی است که طرح های گردشگری که برای این نقاط تهیه می گردد به نقش چند وجهی گردشگری توجه گردد که این نهایت نقش خود را در اقتصاد و نحوه تغییر و توسعه کاربری ها، اوضاع و احوال اجتماعی - جمعیتی و... این نقاط نشان می دهد.

در این مقاله هدف بر آن بود تا با بررسی و شناسایی مبانی مفاهیم گردشگری و همچنین ظرفیت سنجی گردشگری، ظرفیت سنجی گردشگری روستا، سنجیده شود و بررسی گردد که آیا جاذبه ها و پتانسیل های گردشگری روستا قابلیت جذب و توسعه گردشگری را دارد یا خیر؟ سپس راهکارهای و پیشنهادات نیز جهت فراهم آوردن زمینه های توسعه پایدار گردشگری و ارتقاء میزان ظرفیت سنجی گردشگری در این روستا ارائه گردد.

در طی تحقیق در ابتدا جهت دستیابی به اهداف تحقیق مبانی و مفاهیم توسعه گردشگری پایدار و ظرفیت سنجی مورد بررسی قرار گرفت و سپس با توجه به متولوژی تحقیق و تجزیه و تحلیل یافته ها مبنی بر مدل SWOT و همچنین تجزیه و تحلیل پرسشنامه ها تکمیل شده از گردشگران، ظرفیت سنجی روستا سنجیده شده و توانایی توسعه گردشگری مقصد با شاخص های مربوطه مورد انطباق قرار گرفت. در انتها نیز جهت دستیابی به دو هدف آخر نیز راهکارها و پیشنهادات جهت فراهم آوردن زمینه های توسعه پایدار گردشگری و ارتقاء ظرفیت سنجی گردشگری روستا ارائه می گردد.

دو سوال مهم و کلیدی زمینه های تحقیق پژوهش را فراهم آورد و در روند این مقاله سعی بر آن بود تا برای این دو سوال پاسخی ارائه گردد و قابل ذکر است که فرضیه ها این مقاله نیز بر مبنای این دو سوال تنظیم گردیدند. سوال ها و فرضیه های تحقیق شامل موارد زیر می باشند:

۱) آیا روستای مورد مطالعه از نظر جاذبه های گردشگری قابلیت جذب و توسعه گردشگری پایدار با توجه به میزان ظرفیت گردشگری را دارد؟

۲) آیا روستای مورد مطالعه از نظر عوامل عرصه گردشگری خدمت و تاسیسات زیر بناهای قابلیت جذب گردشگری را دارد؟
به نظر می رسد:

۱) رابطه تنگاتنگ بین رونق گردشگری و امکانات و قابلیت های منطقه ای وجود دارد.

۲) گسترش پدیده گردشگری در صورت فراهم شدن زمینه های مطلوب موجب توسعه منطقه خواهد شد.

نتیجه بررسی نشان می دهد که در طی ۵ سال اخیر نیز سالانه به طور متوسط بیش از ۱۰۰ هزار نفر گردشگر وارد روستای مورد مطالعه شده اند و حوزه نفوذ جذبی این روستا در چهار سطح محلی، منطقه ای، ملی و بوده بنابراین گزارش پایگاه فرهنگی شهر شمیران فصل رونق گردشگری روستای مورد مطالعه فصل بهار بوده و غالب گردشگران این روستا یعنی بیش از ۸۰ درصد آنان در دو ماه اول سال به این روستا وارد می شوند و نکته در خور توجه این بوده که در طی این دو ماهه اول سال نیز غالب این گردشگران در ایام تعطیل و همچنین ایام آخر هفته به این مقصد وارد می شوند. به گونه ای که در ایام و روزهای تعطیل و آخر هفته تعداد زیاد گردشگر به این روستا وارد می شوند. در راستای دستیابی پاسخی مناسب برای سوال های تحقیق و همچنین آزمون فرضیه ها، ظرفیت سنجی گردشگری روستای مورد مطالعه و روند توسعه گردشگری روستایی بصورت همزمان مورد بررسی قرار گرفته شده و مدل سوآت- مدل مفهومی تحقیق به گونه ای طراحی می گردید که توان پاسخگویی به سوال های تحقیق و آزمون فرضیه های تحقیق را بصورت توامان داشته باشد و از دیگر سو به بررسی موقعیت مقصد و بررسی کیفیت تجربه گردشگری مقصد در نگاه گردشگری نیز پرداخته در جهت دستیابی به این موارد ابتدا به ظرفیت سنجی کالبدی فیزیکی روستا پرداخته شده که با توجه به مطالعات انجام شده نشان می دهد ظرفیت جاذبه های گردشگری روستا با توجه به میزان تعداد گردشگران در ورود به این روستا اسناد فرادست که این روستا را به عنوان روستای هدف گردشگری در نظر گرفته است. حاکی از توان و پتانسیل بالای جاذبه های روستای مورد مطالعه در جهت توسعه گردشگری می باشد. از دیگر سو فرضیه دوم که در راستای بررسی ظرفیت سنجی تاسیسات تجهیزات گردشگری

در توسعه روستا بوده نیز تایید نمی گردد و نشان می دهد که در زمینه اقتصادی، اجتماعی، محیطی نیز متاثر از تاثیرات نامطلوب گردشگری در این مقصد بوده است. در واقع علی رغم پتانسیل های بالای جاذبه های گردشگری روستای مورد مطالعه تاسیسات و خدمات گردشگری از توانایی بالایی برای توسعه گردشگری و توسعه روستا برخوردار نیستند. بایستی در برنامه ریزی ها و طرح هادی مورد نظر برای این روستا مورد توجه قرار گیرند البته در راستای بررسی بیشتر این فرضیه محقق به پیمایش در میان گردشگران روستا پرداخته که اکثر گردشگران از وضعیت خدماتی و تاسیسات گردشگری روستا ناراضی بوده اند و فقط قدرت جاذبه های روستا باعث جذب این گردشگران به روستا گشته است.

با توجه به منابع نظریه تحقیق و مطالعات میدانی به عمل آمده، به منظور ارائه و راهکارهای توسعه روستای مورد مطالعه، با مدل کمی و کیفی (نمودار، مفهومی - سوات) ظرفیت ها و محدودیت های گردشگری در روستای مورد مطالعه مشخص و پاسخ های علمی و راهکارهایی جهت توسعه گردشگری ارائه شده، با این تعریف می توان نتایج بدست آمده را در دو جنبه کیفی و کمی ارائه کرد.

* نتایج جنبه های کیفی هر یک از عوامل داخلی و خارجی شناسایی شده بیانگر این مطلب است که:

الف) سطح آسیب پذیری اغلب نواحی به لحاظ توسعه گردشگری بسیار بالا است.

ب) داری مزیت های بالایی است .

ج) نیازمندی های این نواحی به لحاظ گردشگری بودن، با توجه به میزان تهدیدها و بالا بودن فرصت ها قابل توجه است.

د) توزیع و تخصیص مجدد منابع در سطح نواحی مطالعه شده، با توجه به بالا بودن نقاط قوت و فرصت خارجی برای جذب گردشگری بالا بوده و دارای نقاط ضعف در برنامه های جذب گردشگری است.

* نتایج جنبه های کمی نقاط قوت، ضعف، فرصت ها، تهدیدها، (اولویت سنجی و رتبه بندی عوامل موثر داخلی و خارجی) عبارتند از:

الف) در بین نقاط قوت در روستای مورد عوامل محیطی مانند چشم انداز زیبا منحصر به فرد به همراه باغ ها و فضای سبز به عنوان مهمترین مزیت این نواحی جهت جذب گردشگر به حساب می آید. به منظور استفاده بهینه از این عوامل بر توسعه گردشگری طبیعی و اکوتوریسم تاکید می شود.

ب) همچنین با توجه به نتایج به دست آمده در بین نقاط ضعف و نامناسب بودن تسهیلات و تجهیزات اقامتی و رفاهی و حمل و نقل در اولویت بوده که در این زمینه با مشارکت مردم محل و بخش های خصوصی به عنوان موانع توسعه گردشگری بر طرف شده و بهبود و ارتقاء یابد.

ج) علاوه بر این از بین فرصت های بیرونی، مولفه افزایش انگیزه بیشتر برای مسافرت و وجود کلان شهر تهران در مجاورت روستاها قرار گرفته که با توجه به راهکارهای ارائه شده می توان حداکثر استفاده از این موارد را در جهت توسعه گردشگری به عمل آورد.

د) از بین بردن تهدیدهای خارجی نیز تخریب زمین های کشاورزی، مزارع روستای از بین بردن محیط زیست روستاییان به وسیله گردشگران به عنوان مهمترین تهدید خارجی قلمداد می شود که به منظور کاهش این آثار راهکارهای تدافعی ارائه شده است.

با توجه به مطالب ارائه شده در مجموع می توان گفت که در گردشگری روستایی می خواهد به پایداری برسد و نقش مثبتی در زندگی مردم ایفاء کند، نیازمند تعیین و توسعه راهکارهای مشخص، مدیریت محیط زیست، توسعه مشارکت محلی و قوانین صحیح و محکم، بازاریابی پایدار و برنامه ریزی واقع بینانه است.

نتیجه گیری و جمع بندی

نتیجه این محاسبات نشان می دهد که جاذبه های گردشگری روستای مورد مطالعه از قدرت جذب بالایی برای توسعه گردشگری منطقه جهت توسعه روستا برخوردار هستند ولی تاسیسات و زیر ساخت های روستا در وضعیت مناسبی برای توسعه گردشگری نیستند. سپس با توجه به ابعاد اجتماعی، اقتصادی تاثیرات گردشگری روستا گردید که با استفاده از پرسشنامه به تجزیه و تحلیل این تاثیرات پرداخته شود پرسشنامه جامعه میزبان بدنبال یافتن نگاه جامعه میزبان به تاثیرات مثبت و منفی گردشگری در ابعاد اقتصادی-اجتماعی و محیطی و همچنین بررسی نگاه ساکنین این مقصد گردشگری به روند توسعه آتی گردشگری در روستای مورد مطالعه بود.

نتیجه تجزیه پرسشنامه ها و مصاحبه ها نشان می دهد که بطور کلی تاثیرات منفی گردشگران مورد تایید جامعه میزبان (که بیشتر به صورت مصاحبه بویژه مسئولین و افراد ذینفوذ روستای مورد مطالعه) بوده و به غیر از چند مورد تاثیرات مطلوب، گردشگری نتوانسته تاثیرات سازنده ای در ابعاد اقتصادی - اجتماعی و کالبدی در روستای مورد مطالعه نماید.

علاوه بر این کیفیت تجربه گردشگری روستای مورد مطالعه از نگاه گردشگران از طریق تهیه و تکمیل پرسشنامه از گردشگران سنجیده شد. نتیجه کلی از مطالعات نشان می دهد که مقصد گردشگری روستای مورد مطالعه به علت هجوم زیر ساخت های گردشگری این مقصد هنوز در مرحله اکتشاف قرار دارد. این مقصد در مرحله ای قرار گرفته است که به تدریج آثار تخریب محیطی و اجتماعی - اقتصادی آن از سوی گردشگران درک می شود. در مجموع می توان این گونه نتیجه گرفت که بدلیل حجم ورودی گردشگران بیش از ظرفیت سنجی کالبدی این مقصد گردشگری، جامعه میزبان نیز تاثیرات نامطلوب و منفی گردشگری را در ابعاد مختلف اقتصادی - اجتماعی و محیطی، کالبدی احساس نموده اند از دیگر سو کیفیت تجربه گردشگری نیز در روستای مورد مطالعه رو به کاهش است. تنها وجود جاذبه های طبیعی با اهمیت در این روستا باعث جذب گردشگری به این مقصد گردشگری شده است و امکانات، تسهیلات گردشگری نتوانسته است نقش مناسب در این میان ایفاء نماید.

هدف کلی مقاله شناسایی ظرفیت های گردشگری و راهبردهایی جهت توسعه صنعت گردشگری در سطح مناطق روستایی، افزایش اثرات مثبت و کاهش اثرات منفی این صنعت، ایجاد تعادل در توسعه روستایی و بهره گیری منابع و جاذبه های گردشگری روستایی و بهره گیری مناسب از آنها و در نهایت دستیابی به توسعه روستایی پایدار است. بنابراین برای تحقق اهداف فوق با توجه به یافته های و نتایج حاصله اقدامات و راهکارهایی در سطح منطقه ایی و محلی ارائه می گردد.

در سطح منطقه ای

- ۱- تدوین و اجرای طرح و برنامه های جامع گردشگری در مقیاس منطقه ای، به منظور شناسایی منطقه بندی نواحی گردشگری و مکان گزینی و ایجاد امکانات و خدمات برای هر منطقه با توجه به نوع گردشگران و پتانسیل ها و توانایی های گردشگری در آن منطقه.
- ۲- شناسایی جاذبه ها و فرآورده های مختلف گردشگری روستایی در مناطق مختلف و بهره گیری بهینه و هدفمند از آنها در جهت در آمد اقتصادی و افزایش درآمد روستاییان.
- ۳- بازنگری به نحوه سرمایه گذاری و توزیع امکانات و خدمات و تسهیلات گردشگری در سطح منطقه ای و اولویت دهی تخصصی مجدد این نوع امکانات به مناطق روستایی با قابلیت بالا و متوسط جذب گردشگر.
- ۴- تدوین ضوابط و تصمیم گیری و اقدامات قانونی به منظور حفظ میراث طبیعی، تاریخی، و کاربری اراضی، ظرفیت پذیری مناطق و ساماندهی امور توسعه اقامتگاه های دوم.
- ۵- توسعه برنامه های تبلیغاتی برای معرفی جاذبه های طبیعی و انسانی، خصوصیات بارز فرهنگی و محلی و آداب و رسوم روستایی هر منطقه با توجه به ویژگی های اجتماعی، فرهنگی و محیطی آن منطقه و شرکت در جشنواره ها، نمایشگاه ها، سمینارها بطور فعالانه.

در سطح محلی

- ۱- با توجه به نتایج تحقیق، گردشگری طبیعی و اکوتوریستی به دلیل وجود مزیت های نسبی برای توسعه این نوع گردشگری در روستای مورد مطالعه پیشنهاد می گردد.
- ۲- تشکیل ستادی به نام "ستاد توسعه گردشگری روستایی" در بخشدارای رودبار قصران مرکب از نمایندگان و شوراهای بخشدارای ها، نیروی انتظامی، اداره بهداشت و شورای اصناف جهت سازمان دهی و نظارت میسر بر امور گردشگران در رودبار قصران و روستاهای تابعه.
- ۳- با توجه به نظر خواهی و اولویت بندی عوامل موثر در توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه پیشنهاد می گردد که اقامتگاه و میهمانخانه هایی ارزان قیمت روستایی و خانه های اجاره ای جهت اقامت گردشگران و جلوگیری از اسکان موقت شبانه گردشگران در حاشیه رودخانه ها و مناطق گردشگران.
- ۴- توسعه و تجهیز مسیرهای گردشگران رودبار قصران و ایجاد و نسب علائم قوانین و مقررات این مکان ها و تدوین دفترچه های راهنما برای گردشگران و آمد و شد آنها.
- ۵- ایجاد پناهگاه های کوهستانی با تجهیزات کافی برای گردشگران که می توانند شب را در کوهستان اقامت کنند.
- ۶- توسعه و گسترش گردشگری کشاورزی به منظور بهره برداری مناسب از مناظر، مزارع، باغ های روستایی و کسب درآمد و نیز جلوگیری از تخریب مزارع و پوشش گیاهی.
- ۷- واگذاری اداره امور مراکز تفریحی و اقامتی به مردم محلی جهت مشارکت و ایجاد درآمد و اشتغال برای آنها.
- ۸- با توجه به روند خانه سازی و افزایش مالکیت خانه های بیلاقی توسط افراد غیر بومی در روستای مورد مطالعه که بالطبع باعث افزایش قیمت زمین و افزایش مشکلات روستاییان می شود پیشنهاد تهیه و ارائه خانه های ارزان قیمت به ساکنان محلی و اجاره گرفتن خانه های نوساز با قیمت بالا به افراد شهرنشین و غیر محلی می گردد.

- ۹- زمینه سازی و تشویق مردم به مشارکت در جهت توسعه تجهیز روستاها از نظر زیرساختارها، تسهیلات و تجهیزات گردشگری از طریق سایت های روستا.
- ۱۰- تضمین نرخ کلیه اقامتگاه ها و مراکز گردشگری و نظارت مسیر توسط ستاد توسعه گردشگری مستقر در بخشرداری بر حفظ رعایت نرخ مصوب و بهداشت اماکن مربوطه.
- ۱۱- منطقه بندی زمین برای تغییر کاربری گردشگری از دیگر کاربری ها و به حداقل رسانیدن آن بر روی ارزش زمین های کشاورزی.
- ۱۲- ایجاد گردشگری بومی برای به حداکثر رسانیدن مشارکت جوامع محلی.
- ۱۳- سرمایه گذاری مشترک بین سرمایه گذاران خارجی و محلی و اعمال کنترل بیشتر سرمایه گذاری های خارجی .
- ۱۴- استفاده از نیروهای متخصص و با تجربه به منظور ایجاد تشکل های تعاونی مردمی و همچنین ترویج و آموزش گردشگری از طریق نشست ها و جلسات مختلف با مردم روستای منطقه مورد مطالعه.
- ۱۵- بهره برداری از توان تشکیلات، قوانین و مقررات ویژه در جهت کاهش مخاطرات و آلودگی های اکولوژیکی و زیست محیطی در مناطق و مکان های گردشگری در روستای مورد مطالعه.
- ۱۶- ایجاد جاذبه های روزانه و هفتگی صنایع دستی روستایی و سایر تولیدات روستایی - کشاورزی در فصول ورود گردشگران در روستای مورد مطالعه.
- ۱۷- فراهم آوردن راهکارهایی جهت توزیع گردشگران در فصول مختلف سال با توجه به وجود جاذبه هایی در روستا که امکان بازدید در تمام فصول را برای گردشگران میسر نمایند.
- ۱۸- فراهم آوردن امکانات اقامتی و پذیرایی ویژه از مدارس بلااستفاده در روستای مورد مطالعه
- ۱۹- تملک و خرید قطعاتی که در محدوده ی محل جاذبه های گردشگری جهت کاربری های مورد نیاز گردشگران توسط مسئولین مربوطه و همچنین افزایش مساحت فضای گردشگری در روستا.
- ۲۰- در نظر گرفتن محورهای ویژه جهت ورود و خروج گردشگران تا از ترافیک و شلوغی در روستا جلوگیری شود.
- ۲۱- جلوگیری از خروج ارزش افزوده، حاصل از فعالیت های گردشگری از روستا.
- ۲۲- اتخاذ تمهیدات لازم و برای بالا بردن امنیت اجتماعی به موازات افزایش سرمایه گذاری و مشارکت بخش خصوصی برای توسعه گردشگران.
- ۲۳- برگزاری کارگاه های گردشگری در مقیاس کوچک برای مردم و جوانان.
- ۲۴- برگزاری نشست های تخصصی مدیریتی روستایی با مردم و توجیه آنها به منافع حاصل از گردشگری.
- ۲۵- تهیه بروشورهای آموزشی و اطلاع رسانی در مورد مکان های گردشگری و تفریحی، تاریخی.
- ۲۶- آموزش گردشگران در جهت برخورد صحیح گردشگران با آثار طبیعی و انسانی در روستا.
- ۲۷- تملک فضاهای مسکونی و باغ ها مخروطی از طرف روستاییان برای توسعه گردشگری بویژه ایجاد امکانات اقامتی و تسهیلات گردشگری

- ۲۸- جلوگیری از ایجاد ترافیک سنگین و فشرده روستای مورد مطالعه در ایام گردشگری .
- ۲۹- تجهیز روستا مطابق با نیازهای طیف های مختلف گردشگران.
- ۳۰- استفاده از ظرفیت نهادهای گوناگون برای توسعه گردشگران
- ۳۱- بستر سازی برای اقامت و تفریح گردشگران در همه ایام سال
- ۳۲- ایجاد گردشگری کشاورزی در روستای مورد مطالعه
- ۳۳- ایجاد دهکده سلامت با اهداف: تغییر سبک زندگی گذران اوقات ناهت، آموزش، کارگاه های آموزش برای سالمندان، بیماران و افراد خاص، صدور کارت سلامت، برگزاری تورهای خاص تلفیقی، از گردش و سلامت، خدمات زیبایی، تغذیه و ورزش، مشاوره های پزشکی که مسایل اقامتی و تفریحی هم مانند بازی و خرید...

منابع

۱. الوانی سید مهدی، پیروز بخت معصومه، (۱۳۸۵): فرایند مدیریت گردشگری، نشر دفتر پژوهش های فرهنگی چاپ اول.
۲. اداره کل امور روستاهای استان تهران.
۳. افتخاری رکن الدین-علیرضا و داود مهدوی (۱۳۸۵): مقاله راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT دهستان لواسان کوچک، مجله دانشگاه تربیت مدرس دوره ۱۰ شماره ۲ تابستان ۸۴ .
۴. امینی الهام برنامه ریزی شهری و منطقه ای در حوزه های بیلاقی تهران (با تاکید بر توسعه توریستی ناحیه بیلاقی شمیرانات)، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی برنامه ۸۰-۱۳۷۹.
۵. امینی غلامرضا رنجبر، سیف الله-محمدی (۱۳۸۴): آموزش و توسعه روستایی، مشاور و مدیر کل دفتر محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی، (سازمان معتبر بین المللی فائو و یونسکو)، سازمان آموزشی و فرهنگی سازمان ملل متحد، سازمان خواربار و مشاوره، انتشارات جهاد دانشگاهی، نوبت اول مهر.
۶. انوری آریا مینا و نساج مینا، (۱۳۸۶): بررسی و تبیین صنعت گردشگری در فضاهای شهری همایش منطقه ی جغرافیا، گردشگری و توسعه پایدار، اسلامشهر.
۷. آسایش حسین- مشیری سید رحیم، (۱۳۸۴): روش شناسی و تکنیک های تحقیق علمی در علوم انسانی با تاکید بر جغرافیا، نشر قومس: ۳۳ .
۸. بمانیان محمد رضا-محمودی نژاد هادی، (۱۳۸۸): مبانی برنامه ریزی و توسعه گردشگری روستای طالقان، ناشرانتشارات هله چاپ اول
۹. بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.
۱۰. پاپلی یزدی محمد حسین-ابراهیمی محمد امیر، (۱۳۸۷): نظریه های توسعه روستایی، انتشارات سمت. چاپ اول ۱۳۸۱-چاپ پنجم.
۱۱. پاپلی یزدی، محمد حسین، صنعت توریست در جهان اسلام، گروه سیاسی شبکه دری Dari.irib.ir

۱۲. پازوکی طرودی، ناصر، (۱۳۸۲): آثار تاریخی شمیران، لواسان و رود بار قصران (جغرافیای تاریخی و معرفی محوطه های باستانی و بناهای تاریخی-فرهنگی)، انتشارات سازمان میراث فرهنگی کشور (پژوهشگاه جلد اول، تهران).
۱۳. پرفسور جان ای-کلارک ترجمه و نگارش مهدوی مسعود جاجیلویی، (۱۳۸۳): اصول و مبانی جغرافیای جمعیت چاپ ششم نشر قومس.
۱۴. پولین نایل، ترجمه: رضوانی محمد رضا، قرنی آرانی بهروز، (۱۳۸۶): مهارت های مطالعاتی برای دانشجویان جغرافیا (راهنمای عملی) انتشارات دانشگاه تهران.
۱۵. جیروودی مهدی، (۱۳۸۷): برنامه ریزی توسعه تفرجگاه های شمیرانا ت-رودبار قصران، پایان نامه کارشناسی ارشدی گرایش برنامه ریزی شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد جنوب استاد راهنما دکتر ولی شریعت پناهی، استاد مشاور: دکتر رحیم سرور، زمستان.
۱۶. حافظ نیا محمدرضا، (۱۳۷۷): مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، انتشارات سمت، چاپ اول، ۶۰.
۱۷. حکمت نیا حسن-میر نجف موسوی (۱۳۸۵): کاربرد آمار در جغرافیا با تاکید بر برنامه ریزی شهری و ناحیه ای، انتشارات علم نوین، چاپ اول.
۱۸. حیدری اصغر، (۱۳۸۹): شناخت روحیات ملل، تالیف، انتشارات مهکا مه نوبت چاپ اول بهار.
۱۹. خاکی غلام رضا، (۱۳۸۸): روش تحقیق با رودیکردی به پایان نامه نویسی، انتشارات بازتاب، چاپ پنجم.
۲۰. خدادی مجید، (۱۳۷۹): نقش عوامل طبیعی در ایجاد گسترش صنعت توریسم مطالعه موردی اوشان، میگون، فشم دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز، استاد راهنما محمد تقی رضویان-استاد مشاور محمدرضا اصغری مقدم.
۲۱. دهیاری های روستاهای مورد مطالعه .
۲۲. رضوانی علی اصغر، (۱۳۷۴): جغرافیا، صنعت توریسم انتشارات دانشگاه پیام نور چاپ اول .
۲۳. رضوانی محمد رضا، (۱۳۸۷): مقدمه ای برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران، عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، نشر قومس،
۲۴. رهنمایی محمد تقی، (۱۳۷۰): توانهای محیطی ایران، ص ۳۱۸.
۲۵. ریچارد و شاربلی گردشگری روستایی (۱۳۸۰): ترجمه رحمت ا... منشی زاده و فاطمه نصیری تهران انتشارات منشی.
۲۶. زاهدی، شمس السادات (۱۳۸۵) : مبانی توریسم و اکتوتوریسم پایدار، تهران ، انتشارات آگاه علامه طباطبایی.
۲۷. زنده دل، حسن، (۱۳۸۶): راهنمای گردشگری روستاهای ایران، انتشارات ایرانگردان.
۲۸. سازمان میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری.
۲۹. سرور رحیم، (۱۳۸۸): فرهنگ و اصطلاحات جغرافیای انسانی (واژگان برنامه ریزی ناحیه ای، شهری و روستای، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر ری، ص ۴۳۶، ۱۳۸۳. جغرافیای پیشرفته، جزوه درسی.

۳۰. سنجرى سارا، (۱۳۸۸): ARC GIS ۹.۲، انتشارات عابد، چاپ چهارم.
۳۱. شریف زاده، ابوالقاسم و رادنژاد همایون، (۱۳۸۷): توسعه پایدار و گردشگری روستایی، ماهنامه اقتصادی جهاد خرداد و تیرماه شماره ۲۵۰ و ۲۵۱ ص ۴۱ تا ۶۱.
۳۲. شکوهی حسین، (۱۳۵۴): مقدمه ای بر جغرافیای جهانگردی، دانشگاه تهران.
۳۳. شکویی، حسین (۱۳۵۴): مقدمه ای بر جغرافیای گردشگری-انتشارات دانشگاه تبریز.
۳۴. ضرغام حمید، مدل برنامه ریزی استراتژیک جهانگردی ایران-مرکز آموزش بنیاد مستضعفان و جانبازان.
۳۵. طرح هادی (۱۳۸۳): روستای امامه شهرستان شمیرانات مشاور: فیروز علیزاده.
۳۶. طرح هادی (۱۳۸۲): روستای ایگل، مهندس مشاور: پیمان صفائی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی ایران شهرپور.
۳۷. طرح هادی روستای زایگان شهرستان شمیرانات مهندسین مشاور پویش جامع بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
۳۸. طیبیان منوچهر، و همکاران جستاری بر مفاهیم و روشهای برآورد کمی ظرفیت برد و ارائه یک نمونه کاربردی بر پایه تجربه برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری دره عباس آباد-گنج نامه همدان-نشریه هنرهای زیبا شماره ۲۹.
۳۹. عزت نادری، مریم سیف نراقی، (۱۳۵۸): روش های تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی، انتشارات بدر .
۴۰. عظیمی شیده (۱۳۸۹-۱۳۸۸): ظرفیت های گردشگری روستای شهرستانک و نقش آن در توسعه گردشگری، پایان نامه مقطع ارشدی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران، راهنما استاد دکتر عزتی و مشاور استاد پیشگاهی فرد.
۴۱. فرج زاده اصل منوچهر (۱۳۸۴): سیستم اطلاعات جغرافیای و کاربرد آن در برنامه ریزی توریسم .
۴۲. قادری، زاهد (۱۳۸۳): اصول برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری روستایی ، انتشارات سازمان شهرداریها چاپ اول تهران
۴۳. قدیری معصوم مجتبی، (۱۳۸۸): جزوه درسی، دیدگاه ها و نظریه های توسعه روستایی.
۴۴. کریمان، حسین، (۱۳۸۵): قصران (کوهساران) مباحث تاریخی، جغرافیای، اجتماعی، مذهبی و وصف آتشیگاه منطقه کوهستانی ری باستان و طهران کنونی، انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، جلد اول.
۴۵. لنگرودی، حسن (۱۳۸۲): برنامه ریزی روستایی با تاکید بر ایران، جهاد دانشگاهی مشهد.
۴۶. محلاتی، صلاح الدین (۱۳۸۰): درآمدی بر گردشگری کشورهای جهان سوم نشر دانشگاه شهید بهشتی.
۴۷. محمودیان علی اکبر (۱۳۸۸): با همکاران، دانشنامه استان تهران شهرستان شمیران، انتشارات بنیاد دانشنامه استان تهران .
۴۸. مخدوم مجید (۱۳۸۳): درسنامه ارزیابی ظرفیت برد، دوره کترای برنامه ریزی محیط زیست دانشکده محیط زیست تهران .
۴۹. مرکز آمار ایران (سالنامه آماری استانداری تهران - ۱۳۸۵) .
۵۰. مرکز آمار ایران (سرشماری نفوس و مسکن سال - ۱۳۸۵).

۵۱. مسلمی عبدالرضا، (۱۳۸۵): مقاله توسعه پایدار روستایی با تاکید بر سیستم انسان و محیط-دکترای جغرافیا و برنامه ریزی روستایی نشریه جهاد شماره ۲۷، فروردین و اردیبهشت.
۵۲. مطالعات طرح هادی (۱۳۸۰): روستای آهار مشاور: محمد سلیمانی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی بهار.
۵۳. معصومی مسعود، (۱۳۸۷): سابقه برنامه ریزی توسعه گردشگری در ایران-تالیف انتشارات سمیرا، چاپ اول.
۵۴. معصومی مسعود، (۱۳۸۵): ماهیت گردشگری، تالیف، انتشارات پیک کوثر چاپ اول.
۵۵. منصوری علی، گردشگری و توسعه پایدار، مجله آموزش رشد جغرافیا شماره ۶۳.
۵۶. موزه نقشه پشت شیشه (سازمان میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری).
۵۷. موسسه جغرافیای و کارتوگرافی گیتاشناسی و بنیاد اطلس شهرستان شمیران، رودبار قصران، لوسان و شهر شمیران (تجربش)، انتشارات دانشنامه بزرگ فارسی. چاپ اول ۱۳۸۱.
۵۸. مهدوی حاجیلویی مسعود-طاهرخانی مهدی، (۱۳۸۵): کاربرد آمار در جغرافی، انتشارات قومس، چاپ دوم.
۵۹. مهدوی حاجیلویی مسعود، (۱۳۸۹): جغرافیای روستایی، انتشارات پیام نور، ۱۳۷۷- جزوه درسی مطالعات محیطی درس.
۶۰. مهدویان فاطمه (۱۳۸۹): مجموعه مقالات دومین همایش علمی سراسری جغرافیا، ارزیابی ظرفیت های گردشگری مناطق روستایی شهرستان نیر از استان اردبیل، تالار امینی اردیبهشت .
۶۱. نادر، عزت الله و علی اکبر سیف نراقی، (۱۳۸۵): روش تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی با تاکید بر علوم تربیتی، انتشارات ارسباران، ص ۶۳ .
۶۲. نشریه جغرافیا (نشریه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران)، شماره ۴ و ۵ بهار و تابستان، مقدمه ص ۲، ۱۳۸۴.
۶۳. نهرلی داوود، رضایی سحر، بررسی و معرفی ظرفیت برد تفرجگاهی، مجله محیط شناسی شماره ۲۹.
۶۴. وبگاه خبرگزاری میراث فرهنگی.
۶۵. وبگاه ایران: Iran-travel.blogfa.com
۶۶. وبگاه استانداری تهران: Ostan.th.ir
۶۷. سایت آهاری ها Ahareha
۶۸. وبگاه فرمانداری شمیران: Shemiran.gov.ir
۶۹. وبگاه کتاب اول: Ketabeavval.ir
۷۰. وبگاه ویکیپدیا: Wikipedia.com
۷۱. وبگاه همکلاسی: Hamkelasy.com
۷۲. نقشه هوایی: Google earth .